

F O R O R D .

En registrering av eldre hus og bygningsmiljøer kan gjøres på en rekke måter. Hvilken man velger er ikke bare avhengig av hva registrator eller hans oppdragsgiver finner interessant å ville trekke fram ved bygningene. Det er (og bør) også være spørsmål om hva registreringen skal brukes til.

Den angjeldende registreringen for Balestrand munner ut i et forslag til verneplan.

Det viste seg alt i begynnelsen av registreringen umulig å bruke skjemaer av den type som nyttes i kulturminne - registrering, hvis man blant annet skulle få med det stoffet som her var påkrevd for å komme fram til et planforslag. Det var nødvendig å gi opplysningene i en mer smidig fritekst. Den følger imidlertid et fast mønster for de mest verdifulle bygningenes vedkommende. På den måten blir opplysninger enklere å gjenfinne.

Den egentlige registreringen omfatter villaene og endel andre enkeltbygninger/bygningsmiljøer. Imidlertid har det vært et ønske å se alle bygninger innenfor det avgrensede området som har vært utgangspunktet, separat vurdert. Istedenfor å utelate bygninger i teksten står det: "Ingen spesiell verneverdi".

Angående den formelle oppbygningen av registreringsrapporten har jeg hatt gleden av å samarbeide med planleier Anker Ryhl hos Plan - og utbyggingssjefen, Sogn og Fjordane fylke.

Jeg har behandlet bygningene med matrikelnumrene som henvisning. Det må taes forbehold om feil i angivelsen av nummeret noen steder, da kartgrunnet ikke er det beste. Forøvrig har jeg valgt å la gjennomgåelsen følge landskapet, noe som gjør at numrene ikke alltid kommer i helt riktig rekkefølge. Det gjør imidlertid registreringen lettere å bruke i felten om ønskeleg.

Til å utføre denne registreringen har det vært bevilget et bestemt beløp, som ikke har kunne økes under arbeidet med prosjektet. Personlig skulle jeg for Balestrands vedkommende ønsket å gjøre en enda mer dyptpløyende registrering. Spesielt ville det vært interessant for noen av bygningene å gå inn på en grundigere arkitekturhistorisk analyse.

Imidlertid, for det som er målet i denne sammenheng, et underbygget forslag til verneplan, er det foreliggende materialet mer enn tilstrekkelig.

På et av kartbilagene er det avmerket interessante vegetasjonsgrupper. Avmerkingene er ikke ment å gi mer enn en slags skissemessig oversikt. Noen botanisk vurdering er ikke gjort, - det dreier seg vesentlig om vegetasjon som ved sin alder, størrelse, eller åpenbare sjeldenhet er med på å gi landskapet særlig karakter.

Utover omtalen av bygningene har jeg vært opptatt av å peke på forsvunne detaljer som stakitter, hageporter o.l.. Selv om husene er meget godt vedlikeholdte, er det gjerne ting man lar forfalle. Dette er særlig beklagelig når man tenker på hvor mye slikt betød i århundreskiftets miljøer. Forøvrig er det min plikt å påpeke at asfalten, tross alle sine praktiske fordeler, er og blir et skjemmende fremmedlegeme som veidekke langs stranden.

Til slutt vil jeg knytte noen kommentarer til registreringens bygningsbeskrivelse.

Hvor ingen andre kilder er oppgitt, stammer de konkrete opplysningene i teksten fra husets eier eller beboere. For villaene er angitt bygningens navn slik eierne har oppgitt dem.

Mindre bruksbygninger i tillegg til hovedhusene (f.eks. uthus) er i mange tilfeller ikke beskrevet. Innenfor de rammer registreringen skulle gjøres, har dette ikke vært mulig å få med.

Når det gjelder angivelse av en bygningsstil, er de brukte stilbegrepene kun rettledende. Sveitserstil kan være mange ting f.eks., men det har liten hensikt å redegjøre for det i registreringssammenheng. For Jugendstil har man et spesielt problem, - de bygninger man i Norge (med noen få unntak) sier er i Jugendstil, har lite med den internasjonale stilen å gjøre.

Endelig vil jeg si at mange steder hvor det står "Ingen spesiell verneverdi", burde ha stått "Enda ingen spesiell verneverdi".

For få år siden var bygninger i Dragestil f.eks. en vederstyggelighet. Det endret seg. I dag er det store deler av etterkrigsarkitekturen vi kunne ha unnvært. Det vil endre seg

i fremtiden. Hva vi i 1983 nå søker å verne er betydelige verdier, men vurderingene er selvsagt ikke hevet over våre egne samtidsholdninger til fortiden.

Balestrand, den 7. oktober 1983.

Espen Andersson.

Mtr. nr. 6/14.
"Majorstuen"

Villa i to etasjer + kjeller og loft. Tilnærmet kvadratisk grunnplan med mindre utbygg på 3 av sidene - valmtak. Huset ligger godt tilbaketrukket opp i en hage, og har foran seg et svært apeskrekktre plantet da bygningen ble oppført. Til huset hører brygge med badehus og naust.

Byggeåret er ca 1915. Byggherren var militærlege major Martens fra Bergen. Arkitekten har vært en bergensarkitekt, men navnet er ukjent. Det påstås forøvrig at han måtte tegne huset om igjen en 6 - 7 ganger før man fant en løsning Martens' hustru var fornøyd med.

Naustet sies å være bygget noe senere enn hovedhuset, skjønt stilen nærmest skulle tyde på det motsatte. Naustet er oppført av byggmester Olav Midtnes, og siden det trolig ikke har vært noen arkitekt inne i bildet, kan dette mulig forklare den retarderte stilen.

Villaens stil er klassisme, med noen drag av Jugend. Huset er ikke noe vesentlig endret i eksteriøret etter det ble bygget. Det har liggende panel og takene er i dag tekket med rød betongtaksten (utbygg), og taksten av asbestsement i samme farve (hovedtak). Alt treverk er malt i hvitt.

Generell bevaringstilstand er god, og det samme kan sies om vedlikeholdet.

Vernekategori:

Ingen tilbygg eller endringer bør gjøres uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter. Selv om villaen arkitekturhistorisk ikke hører til blant de mest interessante i Balestrand, bør den inngå i det planlagte verneområdet. Den er en viktig hjørnestein i miljøet, og vil danne den naturlige avslutningen på dette området i retning Skåsheimselven. Hagen må også skånes for inngrep.

Mtr. nr. 6/3 - 13 - 30.
Villa Lorna (Bjørktun).

Villa i 1 1/2 etasje + loft og kjeller. Grunnplanet er tilnærmet L - formet - saltak. Bygningen ligger ned mot veien skjermet av en mur med stakitt over. To oppganger med murte og pussede portstolper finnes. Til huset hører brygge.

Byggeåret er 1900 for storparten av huset, d.v.s. den delen som vender mot fjorden. Fløyen bakover som opprinnelig inne - holdt gjesteværelser, skal ha kommet til noe senere.

Byggherren var den engelske lord Lewsy (?). Arkitekt og bygg - mester er ukjent, men det påstås at byggherren hadde latt nøyaktig make hus oppføre også andre steder i Europa.

På tomten hvor Villa Lorna ble bygget lå det tidligere et gammelt skolehus.

Stilen er en sen og særegen sveitserstil, med et mer inter - nasjonalt preg. En del detaljer er uvanlige både i norsk drage - og sveitserstil. I eksteriøret er huset bevart i sin opprinnelige form med unntak for mindre endringer i forbindelse med noen vinduer. F.eks. er noen små gavlfelt i listverk over vinduene i tårnet fjernet. Huset har liggende panel på større udekorete flater. Taket er tekket med skifer. Av spesielle trekk ved utformingen av huset merker man seg tårnet. Villa Lorna er den eneste villaen i Balestrand med et slikt.

Nåværende farver er engelskrødt med hvite detaljer. Den generelle bevaringstilstanden er god, og vedlikeholdet er bra.

Vernekategori:

Det bør ikke utføres endringer eller gjøres tilbygg uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Bygningen bør inngå i det planlagte verneområdet langs stranden. Villaen er uten tvil blant de største og mest påkostede i Balestrand, og det er av stor betydning å få den bevart for ettertiden i mest mulig uendret stand. Selv om vedlikeholdet generelt er bra, er det en del arbeider som bør gjøres. Huseieren burde til dette kunne bli innvilget lån på antikvarisk grunnlag.

Matr. nr. 6/5.
Sveitserstilhus med veranda over 2 etasjer.

Bør inngå i det planlagte verneområde på grunn av sin betydning for omgivelsene, gjennom sin plassering i forhold til veien. Ingen endringer bør gjøres uten tillatelse fra antikvariske myndigheter.

Eiendommens naust har også, tross sitt utseende i dag, miljømessig betydning. I forbindelse med naustet er det verd å henlede oppmerksomheten på de smidde dørhengslene som finnes på det, og som nok er eldre enn bygningen.

Matr. nr. 6/16.
Villa Granly.

Villa i 1 1/2 etasje + loft og kjeller. Grunnplanen er rektangulær. Saltak med midtark. Huset ligger midt i en hage som skråner sterkt mot fjorden. Opprinnelig har det løpt et stakitt langs veien. Hagen har i dag mindre beplantning, men vakre tregrupper finnes ved oppkjørselen (tuja) og rundt en laggstang lengre oppe. Til villaen hører brygge med port. Ovenfor hovedhuset står en mindre bygning ("Kveldsol") med veranda, opprinnelig et uthus.

Granly ble bygget over 5 år, fra 1908 - 13. Byggherren var Anders Fjærestad. Arkitekten var Henrik Lehmann Halding.

Stilen er en personlig blanding av jugend og klassisme. Bygningen står slik den ble bygget. Taket er tekket med skifer, kledningen er liggende panel malt i hvitt. Kjellermuren er pusset.

Villaens fasade mot fjorden forlenges ved de små karnappene plassert sydvest og nordøst. Bygningen er nøyrettet inn etter utsikten. Så vel bevaringstilstand som vedlikehold er usedvanlig godt.

Vernekategori:

Det bør ikke utføres endringer/gjøres tilbygg uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Bygningen bør inngå i et planlagt verneområde langs stranden. Villaen er i sin utforming og stil et viktig bidrag til miljøet i Balestrand. Den er et selvstendig og kvalitetsfylt stykke arkitektur, skapt av en arkitekt som etterlot seg få bygninger.

Matr. nr. g/1.
Gamleheimen.

Gamlehjem i 1 1/2 etasje + loft og kjeller. Rektangulær grunnplan - saltak med svai. Stor midtark mot fjorden. Gamleheimen ligger dominerende på tomten, og akkurat rundt bygningen er vegetasjonen frodig. Blant uthusene bak finnes et stabbur.

Det nåværende huset er oppført i 1920. Midlene ble skaffet tilveie ved en innsamling hvor blant annet Gertrude Abboth ytet et større bidrag. Arkitekt var Henrik Halding. Gamleheimen

skal være en ombygging av det eksisterende hus på garden Sande. Arbeidene ble utført av Bendik og Ola Midtnes, Hans M. Bale og Harald A. Balevik.

Stilpreget er empire, og bygningen i sin nåværende form er inspirert av Bergensarkitekturen på begynnelsen av 1800 - tallet. En del ombygninger er foretatt etter 1920, men fasaden mot fjorden er uendret. Bygningen har liggende panel, er hvitmalt og bærer røde teglpanner på taket. Av spesielle trekk ved bygningen nevnes verandaen på sydvest - siden.

Den generelle bevaringstilstanden er noenlunde, men vedlike - holdet er dårlig.

Vernekategori:

Bygningen bør inngå i det planlagte verneområde i Balestrand først og fremst på grunn av sine kvaliteter i landskapssammenheng. Intet nytt bygg, uansett utforming, vil noen gang kunne gi stedet tilbake den karakter det enda har i dag.

Noe må imidlertid skje ganske raskt for å hindre forfallet i å gjøre ubotelig skade. Bygningens betydning for landskapet er så stor at det er naturlig å kreve at det innhentes tillatelse fra antikvariske myndigheter ved eventuelle endringer. Særlig viktig er Gamleheimens forhold til naboeiendommen, Villa Granly.

Litteratur:

Sigrunn Ytrefjord: "Gamleheimen", "Gulleplet", nr. 2, 1980.

Matr. nr. 6/17

Hus i sveitserstil med visse jugendtrekk. Isolert sett ingen spesiell verneverdi, men i miljøssammenheng ikke uten betydning. Bør inngå i verneområdet.

Forøvrig på eiendommen 2 nyere hus.

Matr. nr. 6/4.

Mindre hus med veranda. I stil trekk både fra jugend og klassisme. Bør inngå i verneområdet av hensyn til områdets helhet.

Sveitserstilhus i 1 1/2 etasje. Bør med samme begrunnelse inngå i verneområdet.

Matr. nr. 6/11.
Villa Hans Dahl.

Villa i 1 1/2 etasje + loft og kjeller. Grunnplanen er svakt L - formet med atelierbygningen som en forlengelse. Ark mot fjorden og veranda langs øst og sydside.

Huset ligger i en smal have mellom veien og fjorden. Av den originale beplantningen er lite igjen med unntak av en hengebjerk helt mot nordøst. Til villaen hører et uthus, naust og steinbrygge samt en mindre molo. Naustet bærer påmalt årstallet 1893. Mot veien har det opprinnelig vært et annet gjerde enn det som står i dag.

Bygningen er oppført i 1891. Byggherren var maleren Hans Dahl. Tegningene er laget av Trondheimsarkitekten K. Norum.

Stilen er utpreget dragestil. Det er gjort få ombygninger med unntak av at den delen som inneholdt atelieret er forlenget. Villaen har liggende panel i 1. etasje, stående i 2. etasje. Farven er engelskrødt. Detaljer er vesentlig holdt i hvitt og grønt. Takene er tekket med skifer. Av særlig interessante trekk ved bygningen merker man seg takrytteren, (som i dag dessverre mangler sine to dragehoder), og bruken av våpenskjold/heraldiske motiver som arkitektur - dekorasjon. I tillegg er dørene til naustet med figurer i legemstørrelse.

Bevaringstilstanden er bra, og vedlikeholdet ser ut til å være godt.

Vernekategori:

Ingen endringer eller ytterlige tilbygg bør gjøres uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Bygningen er av slik arkitekturhistorisk interesse at det også nok kunne forsvares å reise spørsmålet om freding. Det viktigste er imidlertid at man makter å sikre bygningen mot fremtidig forringelse av eksteriøret.

Villaen har en helt selvsagt plass i det planlagte verne - området langs stranden.

Litteratur:

Karl Norum: Norsk Træbyggningsstil, Festskrift ved avslutningen av Trondhjems Tekniske Lærestalts 25. læseaar. Trondhjem 1895.

Matr. nr. 6/12.

Mindre rektangulært hus i dragestil. Påmalt årstall 1910. Viser tydelig tilhørighet til Dahl - villaen. På grunn av dets sammenheng med sistnevnte og husets egne kvaliteter, bør det vernes på lik linje. Ingen endringer/påbygg må gjøres uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Huset mangler et dragehode og dette bør rekonstrueres.

Forøvrig på eiendommen et nytt hus.

Matr. nr. 6/24.

Et nyere hus.

Matr. nr. 8/6.

Et hus i to etasjer. Funkisstil. Huset har uten tvil arki - tektoniske kvaliteter, men enda ingen verneverdi utfra et antikvarisk synspunkt.

Matr. nr. 8/8.

Hus med preg av jugend. Enda ingen direkte verneverdi, men bygningen er ikke uvesentlig for det samlede miljø.

Matr. nr. 7/1.
Lille Askelund.

Villa i 1 1/2 etasje + kjeller og loft. Kvadratisk grunnplan, høyt valmtak med svai og arker.

Ligger i stor skrånende have med en gruppe eldre trær samlet mot nord. Like ved hovedhuset står en tømret hytte med svalgang i et noe østnorsk preg. Ved dette er det en særlig vakker sypryss med dobbel stamme. I hagen finnes forskjellige uthus. Til eiendommen hører naust som er plassert nøyaktig i aksens fra villaen. Et par portstolper i tre viser at det har vært en port opp mot veien. Det finnes rester av brygge.

Huset er tegnet og oppført av byggmesteren Olivar Gjelle fra Nordfjordeid. Det er reist som sommerbolig. Byggeåret for villaen er 1910. Byggherren var Bonnevie Angell. Den tømrede hytten er bygget i 1925 for fru Bonnevie Angell. Arkitekten var Henrik Halding og byggmesteren Olav Midtnes.

Villaen er i en gjennomført klassistisk stil, og har en utpreget paviljongform. En viss innflytelse fra jugend - stilen gjør seg gjeldende. Huset står som det ble bygget med unntak for et nyere tak over inngangsdør. Kledningen er liggende panel, hvitmalt. Taket er tekkt med skifer.

Bevaringstilstand og vedlikehold er godt.

Vernekategori:

Bygningene, og i alle fall deler av eiendommen, bør inngå i det planlagte verneområdet i Balestrand. Dette ikke bare på grunn av husenes egne arkitektoniske kvalitet isolert, men også den interessante steds karakteren denne eien - dommen får gjennom kultur"kollisjonen" mellom klassisisme og laftehus - sypress og norske frukttrær. Ingen endringer/ tillegg må utføres på villa eller hytte uten tillatelse fra antikvariske myndigheter.

Matr. nr. 7/9.

Hus med stiltrekk både av jugend og klassisisme. Bygningen har arkitektoniske kvaliteter og høyner det omgivende miljø.

Matr. nr. 8/4.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 7/10.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 7/13.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 7/4.

Ingen spesiell verneverdi, men ikke uten betydning for omgivelsene.

Matr. nr. 7/6.

To hus uten spesiell verneverdi. Et nytt hus.

Matr. nr. 7/19.

Et nytt hus.

Matr. nr. 7/7.

Askelund.

Embetsmannsgård i 1 1/2 etasje + loft og kjeller. Grunnplanen er L - formet - stort valmtak med svai. Bygningen ligger i en parkmessig behandlet hage, med en rekke fremmedartede trær av betydelig alder. Mot veien (nordvest) står to monumentale pussede portstolper, og en steintrapp fører ned til en hellelagt plass. Inntil veien ligger et eldre stabbur med panerte vegger, rødmalt. Foran hovedhuset mot sjøen en stor terrasse med buet midtparti.

Opprinnelig byggeår ukjent. Huset er trolig bygget som futegård, men bygningshistorien er ikke klarlagt. Stilen peker mot at huset har funnet sin form på slutten av 1700 tallet. Det er sterkt influert av samtidig Bergensarkitektur. Nå må man imidlertid være klar over at huset er ombygget (og forbedret) i begynnelsen av 1900 tallet. Arkene kom til da, og de fleste av detaljene, f.eks. portalene.

Bygningen har liggende panel og er hvitmalt. Vinduene har en gang hatt grønmalte sjalusier. Taket er tekket med sortglasserte hollandske panner. Kjellermuren er pusset.

Bevaringstilstanden er enda noenlunde god, men vedlikeholdet er så dårlig at bygningen er inne i en kritisk fase.

Vernekategori:

Bygningen er fredet, men det er usikkert om dette gjelder haven. Denne bør absolutt vernes. Hovedbygningen og stabbur trenger antikvarisk "førstehjelp". Hovedhuset er ved stadige lekkasjer så skadet av råte at det må gjøres noe snarest. Stabburet er like ved å falle ned. Mot veien må portstolpene reddes, de er nå i ferd med å rase ut og er en fare for sikkerheten. For å make istandsettelse av anlegget, trenger Folkehøyskole, som er eier, økonomisk bistand.

Forøvrig er det ønskelig om skolen snarest fjerner det bussvra- ket samt tørkestativ som er plassert særlig tankeløst foran bygningen mot fjorden. Askelund må naturlig inngå i et verne - område langs stranden.

Matr. nr. 7/7.
Askelund forts.

Helt mot sydvest rektangulær bygning i enkel klassisistisk stil. Ingen spesiell verneverdi. Også liten miljøverdi på grunn av dårlig tilpassing til landskapet.

Matr. nr. 7/7 og 1/18.
Internatskole.

Hovedbygningen i klassisistisk stil med særlig rikt utformede portaler. Bygningen har hatt betydelige arkitektoniske kvaliteter, men disse er i dag nærmest knust av en fullstendig hemningsløs og ufølsom utbygging av skolen. De nye tilbyggene er hverken tilpasset hverandre, den gamle bygningen eller landskapet omkring. Ved å overse det estetiske har man fått et bygningskompleks som direkte skjemmer strandlinjen. Den gamle bygningen har tross dette enda en viss betydning for miljøet sett fra veien.

Matr. nr. 7/15.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 8/17.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 8/14.

Ingen spesiell verneverdi, men ikke helt uten betydning for miljøet.

Matr. nr. 7/8.

En ny hytte.

Matr. nr. 7/3 - 5.
Villa Balderslund.

Villa i 2 1/2 etasje + kjeller. Rikt artikulert grunnplan og hovedform, - saltak. Veranda mot fjorden og på vestside. Ligger i en større have, opprinnelig planmessig lagt ut i en friere stil. I haven finnes en del eldre trær. Trærne mot veien har tilhørt en allé fram til Askelund. Rester av haveport og stakitt eksisterer. Til villaen hører også en garasje (av nyere dato) med ornamerte vindskier og et nøst samt brygge.

Villaen stod ferdig i 1908. Byggherren var den engelske miss Abbot. Arkitekt ukjent, - professor Dahl stakk ut tomten.

Stilen må betegnes som en sen dragestil. Takene er tekket med skifer og bygningen er malt i engelskrødt. Ornamentale detaljer er i hvitt med markeringer i rødt, grønt og blått. På nordsiden 9 felt med rosemaling over 2. etasjes vinduer. På vestsiden et større forseggjort skilt med "Villa Balderslund".

For selve bygningen er bevaringstilstanden god. Godt vedlikeholdt.

Vernekategori:

Det bør ikke utføres endringer eller tilbygg uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter. Trærne bør vernes, og helst så man haven rekonstruert. I første omgang burde haveport og stakitt komme opp i gjen før alle spor forsvinner. Bygningen og haven bør på grunn av sin tilhørighet til et større miljø og sine egne selvstendige kvaliteter, inngå i det planlagte verneområde langs stranden.

Litteratur:

Geir Odd Målsnes: Villaer, drake/sveitserstil.
"Gulleplet" nr. 4, 82.

Matr. nr. 9/4.
Normannsvillaen.

Villa i 1 1/2 etasje. Grunnplanen nærmest korsformet - saltak. Ligger plassert omtrent midt i en have. Til bygningen hører utedo med duehus på en stolpe over og nytt naust. Hagen har heller lite beplantning.

Byggeåret er 1890. Det er således den eldste villaen i Balestrand. Byggherren var maleren Adelsten Normann. Arkitekt: Karl Norum. Villaen skal ha vært en julegave fra Normann til hans hustru. Bygningen er et ferdighus laget i Trondheim og satt opp i Balestrand av lokale snekkere. Stilen er dragestil og dette er kanskje den bygningen hvor de opprinnelige intensjonene i stilen renest kommer til uttrykk. Villaen ser ut til å være bevart slik den ble bygget med unntak av vinduene og terrassen mot sjøsiden som er endret. Til villaen skal det opprinnelig også ha vært et badehus og brygge.

Bygningen er i laftet tømmer. Materialene skal være alm. Fårven er engelskrødt med hvite detaljer. Bevaringstilstand og vedlikehold er godt.

Vernekategori:

Det må ikke utføres endringer ved bygningen uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter. Villaen bør inngå i et større verneområde langs stranden. Hagen burde ha vært rehabilitert og det nye naustet skulle ha vært omarbeidet slik at det passet bedre inn i i helheten.

Litteratur:

Karl Norum: Norsk Træbygningstil, i "Festskrift ved avslutningen av Trondhjems tekniske læreanstalts 25de læseaar 1895", Trondhjem 1895 s. 151.

Geir Odd Målsnes: Villaer, drage/sveitserstil, "Culleplet" nr. 2, 1982.

Matr. nr. 9/8.

Sveitserstilhus med veranda over to etasjer. Bør inngå i verneområdet ettersom det er nærmeste nabo til to dragevillaer, og må regnes som en del av miljøet rundt disse.

Det er naturlig, også når en ser på bygningen isolert, at det før noen eventuell endring/tilbygg gjøres, innhentes uttalelse fra antikvariske myndigheter.

Matr. nr. ?

Fruktpakkelager.

Ingen spesiell verneverdi slik bygningen står nå. Imidlertid er den ikke uviktig som en bygning som fra en kant demper inntrykket av det heller skjemmende fruktpakkelageret.

Matr. nr. 9/3.

Sveitserstilhus med veranda. Huset ligger fritt og sees på stor avstand. Det har absolutt arkitektoniske kvaliteter, og danner sammen med et hus nordenfor (over veien) et enhetlig miljø. Det sistnevnte huset er i empire, og særlig vel proporsjonert. Miljøet samlet er interessant å få bevart utfra en antikvarisk vurdering, men de estetiske verdiene må også understrekes i denne sammenheng.

Det bør ikke gjøres inngrep/endringer uten tillatelse fra antikvariske myndigheter.

Mot øst campingplass, nyere hytter.

Matr. nr. 9/33.

Villa Nordland(s)heim.

Villa i 2 etasjer. Grunnplanen er svakt T - formet, - saltak. Huset ligger i en hage med frodig beplantning. Særlig må fremheves en vakker blodbøk og rhododendron, store som trær. De sistnevnte ble plantet da villaen ble bygget. Hagen i sin opprinnelige form påstås å være planlagt av hotelleier O. Kvikne. Til huset hører naust og brygge samt en hytte oppsatt omkring 1920.

Hovedbygningen ble oppført vinteren 1905 - 06. Byggherren var Tietz, keiser Wilhelm II's hoffotograf. Arkitekten er ukjent, men villaen er levert fra et ferdighusfirma i Trondhjem. Byggmester Korsvold fra Gulen satte opp huset, Olav Midtnes var med som læregutt. Utskjæringene skal være gjort av en treskjærer fra Leikanger.

Stilen er relativt sen dragestil, neddempet i sitt uttrykk. Den store takvinkelen er egentlig utypisk for dragestilen og kan minne mer om de opprinnelige sveitserstilhus.

Villaen ser ut til å være bevart helt i sin opprinnelige form. Den er laftet, men kledd med panel utvendig. Liggende i 1. etasje, stående i 2. etasje. Grunnmuren er ca 1 m tykk og lagt i natursten. På vestsiden (mot veien) er 2. etasje utstyrt med en veranda med 3 forseggjorte buer. Villaens farve er engelskrødt. Detaljene er hvite, grønnule og røde. Bevaringstilstand og vedlikehold er bra.

Vernekategori:

Ingen endringer eller tilbygg må utføres uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Hagen bør sikres mot inngrep. Bygningen må inngå i et større verneområde i Balestrand.

Litteratur:

Geir Odd Målsnes: Villaer, drage/sveitserstil, "Gulleplet", nr. 4, 1982.

Matr. nr. 10/173.

Nyere bygning.

Matr. nr. 10/174.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/52.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/45 - 53.

Hovedhus i klassisisme, - en viss betydning for omgivelsene.

Matr. nr. 10/104 - 121.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/44.

Et hus i sveitserstil. Ingen spesiell verneverdi, men ikke uviktig for miljøet. Sydvest for dette et hus uten spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/179.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/47.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/29 - 38.

Hus i jugend, - av betydning for naboskapet totalt.

Matr. nr. 10/39.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/46.

Sveitserstilhus. En viss miljøverdi.

Matr. nr. 10/7.

Hus i klassisisme. Noe betydning for omgivelsene.

Matr. nr. 10/51.

Et nyere hus.

Matr. nr. 9/32.

Et nyere hus.

Matr. nr. 10/75.

Villa Solheim.

Villa i 1 1/2 etasje + loft og kjeller. Grunnplanen er tilnærmet kvadrat -
isk i hovedform, men den er videre artikulert ved en del utbygg. Huset
har saltak med svei. Et stort arklignende utbygg i 2. etasje har valmet
tak.

Huset ligger midt i en hage. Den opprinnelige vegetasjonen er ikke i behold. Til huset hører naust og lang brygge, en dukkestue samt en ny - bygget garasje tilpasset huset i stil. Særlig å fremheve er det vakre stakittet mot veien.

Byggeåret er 1909. Byggherren var den bergenske kunstmaleren Johannes Johannessen som selv har tegnet huset. Det ble bygget av byggmester Mundal.

Stilen er en mer personlig utviklet klassisisme med noen trekk av jugend. Huset ligger nærmere samtidens engelske arkitektur enn tidens norske. Det er ikke foretatt senere ombygginger, men vinduene er skiftet. Dette er gjort med pietet, selv om srossene er utenpålagte. Villaen har liggende kledning. Opprinnelig har eksteriøret vært helt hvitt, - nå er vindus - listene malt i brunt. Taket er tekket med røde panner. Den generelle bevaringstilstanden er meget god og vedlikeholdet er glimrende.

Vernekategori:

Ingen endringer eller tilbygg bør gjøres uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Eiendommen må inngå i det planlagte verneområdet langs stranden. Bygningen er interessant stilhistorisk og har særlige arkitektoniske kvaliteter. Hele anlegget med dukkehus, naust og brygge har et enhetlig preg og gir et begrep om de lyse og lette estetiske idealer endel av århundreskiftets kunstnere hadde.

Matr. nr. 10/108.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 9/10.

Hus i klassisisme, gjennom sin beliggenhet har det betydning for det samlede miljø i nærheten av Balehaugene.

Matr. nr. 10/76.

Hus i sveitserstil med sterke innslag av dragestil i detaljer. Særdeles viktig for området og i seg selv stilhistorisk interessant. En del av detaljene viser stor likhet med Dahlvillaen. Ifølge årstall er huset bygget 1910. Det bør ikke gjøres noen endringer/tillegg uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Må inngå i verneområde.

Matr. nr. 10/40.

Mot veien nyere bygning. Bak denne, gardstun med empire våningshus. En del av detaljene er i sveitserstil. Anlegget er av antikvarisk interesse og det er derfor naturlig å kreve at ingen endringer/nybygg blir foretatt uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Deler av eiendommen bør inngå i et verneområde.

Matr. nr. 10/28.

Sveitserstilhus. Viktig i sammenheng med sitt naboskap.

Matr. nr. 10/27.

Samlet gårdsanlegg med empire våningshus som senere er delvis ombygget til sveitserstil. Anlegget har antikvarisk interesse, og dets betydning for omgivelsene er stor. Ingen endringer/nybygg må gjøres uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Eiendommen bør inngå i verneområde.

Matr. nr. 10/41.

Sveitserstilhus med veranda over 2 etasjer. Av særlig betydning for strandlinjens utseende. Huset har arkitektoniske kvaliteter gjennom sin gode proporsjonering, og ser ut til å ha bevart sitt dekorative utstyr.

Med sin nåværende farvesetting er det også en koloristisk opplevelse. Ingen endringer/tilbygg må gjøres uten tillatelse av antikvariske myndigheter. Bør inngå i verneområde.

Nordvestenfor dette en rekke med fellesnaust. Naustene har såvel historisk som antikvarisk interesse. Bør inngå i verneområde.

Matr. nr. 10/30.

Hus i sveitserstil/klassisisme. Bygningen har arkitektonisk en viss kvalitet, og er viktig som et rombegrensende element i området rundt Balehaugene.

Matr. nr. 10/197.

Nyere brannstasjon og helsetun.

Matr. nr. 10/92 - 93.

Ingen spesiell verneverdi, men en viss betydning for omgivelsene. Forøvrig et nytt bolighus.

Matr. nr. 10/34 (?)

Hus i sveitserstil med klassisistiske trekk. Ubebodd. Huset er forfallent, men har enda i gjen sitt dekorative utstyr. Ut fra et bygningsvern - synspunkt burde bygningen vært rehabilitert. Slik det nå står til, vil huset i løpet av kort tid gå til grunne.

Matr. nr. 10/30.
Nye aldersboliger.

Matr. nr. 10/132.
Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/1.
Mindre sveitserstilhus ved låve; ingen spesiell verneverdi.
Større hus i jugend. Preget av arkitektonisk kvalitet. Miljømessig viktig på grunn av dets dominerende beliggenhet i landskapet.

Matr. nr. 9/15.
Ingen spesiell verneverdi, men den arkitektoniske utformingen er tiltalende.

Matr. nr. 9/11.
Hus i funkis. Ingen spesiell verneverdi, men det har arkitektonisk kvalitet.

Matr. nr. ?
Hus nord for ovenfornevnte; ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 9/25.
Nyere hus.

Matr. nr. 9/2.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 9/17.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 9/1.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. ?

Hus beliggende mot vei, sydvest for ovenfornevnte -
ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 9/23.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 9/5.

Balestrand Pensjonat.

Eldre hovedbygning i jugend med visse klassisistiske trekk. Huset har bevart sin opprinnelige utforming i eksteriøret. Selv om tilbygg og anneks ikke harmonerer med den gamle bygningen, har denne enda mye å si for helheten. Det vil for fremtiden være ønskelig om ingen endringer eller eventuelle tilbygg blir oppført før uttalelse fra antikvariske myndigheter er innhentet.

Matr. nr. 10/107.

Ingen utpreget verneverdi, skjønt bygningen stilmessig henger sammen med de fleste nabohusene.

Matr. nr. 10/2.

Midtnes Pensjonat.

Bygning i jugendstil noe påvirket av klassisisme. Mot fjorden er fasaden bevart i opprinnelig utforming med unntak for terrassen. Bygningen er tross tilbygg fremdeles miljøskapende og det ville være ønskelig om man neste gang endringer/eventuelle tilbygg ønskes gjort innhenter uttalelse fra antikvariske myndigheter. Bak pensjonatets nye del ligger noen eldre bygninger, hvorav i alle fall et stabbur må sies å være verneverdig.

Matr. nr. 10/91.

Hus i klassisisme med visse innslag av jugend. Bygningen inngår i et område sammen med en del av de sist omtalte, og er ikke uten betydning for helhetsvirkningen. Bygningen har et godt proporsjonert eksteriør.

Matr. nr. 10/57.

St. Olav's Church.

Kirke, i hovedtrekkene utført som en middelaldersk norsk stavkirke. Rektangulær hovedform, korapsis. Takrytter med spir, tårnbekroning over apsis. Ligger på en naturlig haug, med en høy gråsteinmur mot veien. Bygget i 1897. I spissen for reisingen av kirken stod Margaret Kvikne. Hun døde i 1894. Kirkens arkitekt er ukjent.

Stilen er dragestil, ganske selvsagt ettersom denne nettopp tok sitt utgangspunkt i stavkirkene. Detaljene er imidlertid for eksteriørets vedkommende mer generelt historiserende, enn de er nøyaktige kopier av stavkirkeornamentikk. Eksteriørdetaljene er for en stor del lik de man finner i samtidig villaarkitektur og dette svekker det sakrale preg. Bygningen med inventar er 100% inntakt. Den har liggende kledning med unntak for abside som har stående. Hovedfargen er brunt med detaljer i gult. Detaljene har videre små markeringer i grønt og rødt. Kirken står på en fuget gråsteinsmur. Bevaringstilstand og vedlikehold er meget godt.

Vernekategori:

Kirken bør fredes hvis den ikke allerede er kommet inn under annen form for vern. Det finnes to engelske kirker i Norge, men dette er den eneste av tre. Såvidt vites er det og den eneste kjente (tilnærmede) stavkirkekopi fra 1800 tallet. Bygningen er unik i ordets egentlige betydning. Fredning må også omfatte interiøret med dets inventar.

Matr. nr. 10/177.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/135.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/98.

Sjukestove i et visst klassisiserende formsprog.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/162.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/171.

Nyere hus.

Matr. nr. 10/13 (?)

Fargerverksted.

Hus i 1 1/2 etasje + kjeller. Rektangulær grunnplan, - saltak. Ligger med langside tett inntil veien. Farger - verkstedet var innredet i kjelleren, huset var ellers beregnet på beboelse. Byggeår og byggherre ukjent. Etter stilen å dømme kan være fra omtrent midten av 1800 tallet.

Stilen er en forenklet senempire. Huset har ingen detaljer bortsett fra vinduslister og profilerte vannbord. Kledning og hjørnebord har trolig vært skiftet, men den største forandring var innsettingen av noen store husmorvinduer få år tilbake. Huset har liggende kledning og farven er bleknet gulhvitt. Listverket er malt i grønt rundt eldre vinduer, nye vinduer har grått listverk. Gulhvitt og grønt kan ikke være de opprinnelige fargene. Kjellermuren er hvitkalket. Taket er tekket med røde hollandske panner (disse kan mulig være de originale). Bevaringstilstanden er heller dårlig, vedlikeholdet er noenlunde bra.

Verneklategori:

Ingen endringer eller tilbygg må utføres uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter. Vindusutskiftingen var gjort ulovlig, og bør absolutt omgjøres. Huset har en meget sentral plassering.

Matr. nr. 10/13.

Schiertzhuset.

Bygningen bærer preg av sveitserstil, men er trolig eldre. Det er særlig grunn til å dvele ved bygningens plassering i landskapet, som er spesielt insiktsfullt gjort.

Ved eventuelle endringer bør det innhentes tillatelse fra antikvariske myndigheter.

Bak Schiertzhuset finnes et nytt mindre hus.

Not nordvest nye hus i rekke.

Matr. nr. 10/161.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/9.

Nyere rådhus.

Mot nordøst eldre bygning, opprinnelig hotell. Ombygget og gjort en etasje lavere. Ingen spesiell verneverdi i nåværende tilstand.

Matr. nr. 10/116.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/77.

Et hus i klassisisme. Bygningen har arkitektonisk kvalitet. Et hus i sveitserstil. Bygningen har miljømessig betydning.

Matr. nr. 10/65.

Bøyum Pensjonat.

Består av et sveitserstilhus med større tilbygg samt tilbygg i samme stil med veranda løpende langs hele fasaden. Bygningen er i det ytre sjeldent intakt. I Balestrand sentrum er dette en av de mest markante bygningene og dens betydning her er særlig stor. Det er naturlig å kreve at ingen endringer/ tilbygg gjøres uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter.

Matr. nr. 10/90.

Hus i en stilmessig blanding av jugend og klassisisme. Særlig godt proporsjonert arkitektonisk, og med sin plassering ved veikrysset lett synlig. Huset høynær naboskapet.

Matr. nr. 10/16.

Hus i sveitserstil med veranda. Bygningen har i noen grad mistet sitt dekorative utstyr. Den er allikevel et markant innslag i miljøet. Kommer man langs veien fra sydvest, danner den en slags fondvirkning. Bygningen burde bevares nettopp fordi den ved sin plassering tilfører landskapet uttrykk. På eiendommen befinner seg i tillegg et nytt hus.

Matr. nr. 10/97.

Bedehuset Betel.

Bedehus i 1 1/2 etasje. Rektangulær hovedform, - saltak. Utbygg for trapper på vest - og sydside, også utbygg på østside. Ligger like inntil veien med stigende terreng bak. Bedehuset er oppført i 1919.

Stilen er i bygningens få detaljer en blanding av klassisisme, jugend og barokk. Huset har vesentlig liggende kledning, kjellermuren er fuget naturstein. Taket er teknet med skifer. Farven er bleknet gulhvitt på alt treverk. Nå (1983) males huset hvitt. Bevaringstilstanden ser ut til å være god, men vedlikeholdet er dårlig.

Vernekategori:

Ingen endringer bør gjøres uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter. Bygningen er ikke helt uten arkitektoniske kvaliteter, og dens verdi for omgivelsene er relativt høy.

Matr. nr. 10/97.

Hus i jugendstil. Isolert sett ikke spesielt verneverdig, men danner sammen med bedehuset et lite miljø.

Matr. nr. 10/8.

Hus i empire med noen nyere endringer. Relativt dårlig vedlikeholdt. Bygningen er viktig for området, ikke minst på grunn av beliggenheten. Den burde ha vært rehabilitert.

Husets antikvariske verdi gjør at det er naturlig å innhente uttalelse fra antikvariske myndigheter hvis endring/tilbygg ønskes.

Matr. nr. 10/21.

Kringsjø Hotell.

Eldre bygning i stilmessig blanding av sveitserstil og jugend. Av særlig interesse er den dekorative utsmykningen av gavlene, hvor det som i dragestilen var dragehoder her er et spenstig jugendornament. Den eldre bygningen har fått flere tilbygg og dens miljømessige verdi er noe redusert. Tross dette er det naturlig at man i fremtiden innhenter uttalelse fra antikvariske myndigheter ved ombygginger/eventuelt nye tilbygg. Bak hotellet et nytt hus.

Matr. nr. 10/17.

Hus i sveitserstil med veranda over to etasjer. Har en beliggenhet slik at det sees på lengre avstand. Er med dette og gjennom sin arkitektur et markert innslag i landskapet.

Matr. nr. 10/68.

Kiosk.

Liten kiosk. Rektangulær grunnplan, - valmtak. Trolig laget i 1920 årene. Klassisistisk stil. Kiosken hører med til det man vil kalle halvpermanente bygninger, men det er viktig å sørge for at den blir bevart. Det eksisterer ikke på landsbasis så mange kiosker fra denne perioden.

Matr. nr. 10/68.

Butikk/bolighus i sveitserstil. På grunn av sin beliggenhet større miljøskapende betydning. Bør inngå i et verneområde.

Matr. nr. 10/70.

Hus i sveitserstil. En del av en bygningsgruppe. Særlig må man påpeke nærheten til Kvikne's Hotell. Bør inngå i et verneområde.

Matr. nr. 10/22.

Raudahuset.

Hus i 1 1/2 etasje. Rektangulær grunnplan, - saltak. Ligger like nordvest for Knoffhuset.

Byggeår ukjent. Nåværende kledning/listverk bærer delvis preg av 1920 årene, men bygningen er trolig langt eldre.

Stilen i listverket rundt vinduene er klassiserende, ellers har huset få bevisste stiltrekk. Vinduer og dør er skiftet. Vinduene har løse sprosser. Det eneste av dem som trolig har oppdeling tilsvarende den opprinnelige, er det i gavlen mot sydvest. Huset har liggende panel, og er malt i engelskrødt. Alle detaljer er hvite. Taket er tekket med røde panner. Kjellermuren er av naturstein. Bevaringstilstanden er heller dårlig, men vedlikeholdet er godt.

Vernekategori:

Det bør ikke utføres endringer eller tilbygg uten innhentet uttalelse fra antikvariske myndigheter. Dette mest fordi man må anta at huset nok er eldre enn eksteriøret tyder på.

Matr. nr. 10/22.

Knoffhuset.

Hus i 1 1/2 etasje + kjeller. Rektangulær hovedform, - saltak med midtark. Utbygg på nordøstside. Ligger i svakt skrånende terreng. Til huset hører et stabbur.

Byggeåret er ukjent. Å dømme etter stilen i eksteriøret kan det være bygget henimot midten av 1800 tallet. Huset, eller deler av det, kan imidlertid være eldre enn de dekorative detaljene viser.

Stilen er senempire og kommer tydeligst til uttrykk i de små gavlformede bekroningene over vinduene. Ser man på eldre bilder, virker det som om huset har stått temmelig uforandret opp til vår tid. Vinduene i 1. etasje er utskiftet og har i dag utenpå - lagte sprosser (som følger gammel inndeling). Et "husmorvindu" er satt inn i nordvestveggen. Huset har liggende panel og er malt i sterkt lyst blått. Detaljer er i gulbrunt. Taket er tekket med røde hollandske panner. Kjellermuren er delvis hvitkalket. Generell bevaringstilstand er bra, og vedlikeholdet godt.

Vernekategori:

Ingen ytterligere endringer eller tilbygg må utføres uten til - latelse fra antikvariske myndigheter. Bygningens antikvariske verdi og plassering tilsier dette. Rent estetisk er det også en bygning med kvaliteter og etter siste oppmaling er den i tillegg en koloristisk opplevelse.

Matr. nr. 10/22.

Lisahuset.

Sveitserstilhus i to etasjer med veranda på kortveggen mot øst. Huset inngår i et samlet miljø. Bygningen i seg selv er inter - essant på grunn av sin verandaplassering. Bør være med i et verneområde.

Matr. nr. 10/22.

Kviknes's bakeri.

Bakeri i 1 1/2 etasje. Rektangulær grunnplan, - saltak. Ark mot sydøst. Ligger inntil en større fjellrabb like sydøst for Kvikne's Hotell. Eksakt byggeår er ukjent.

Stilen er sveitserstil, - etter detaljene å dømme burde bygningen ha blitt til akkurat rundt århundreskiftet. Over - etasjen ser ut til å være relativt intakt, hvilken endringer som kan ha vært utført i underetasjen er vanskelig å si. Første etasje er murt i tegl, det øvrige i tre. Taket er tekket med skifer. Fargene er hvitt i 1. etasje, forøvrig engelskrødt med

detaljer i hvitt. Huset har spir i gavlene og et ornamentert bord langs mønet. Generell bevaringstilstand god. Godt vedlikeholdt.

Vernekategori:

Det bør ikke gjøres endringer eller tilbygg uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter. Bygningen ligger spesielt godt i terrenget og høyner absolutt dette området av anlegget rundt hotellet.

Matr. nr. 10/22.

Kvikne's Hotell.

Hotell i 2 1/2 etasje + loft og kjeller. Tilnærmet symmetrisk hovedform, lengre midtbygning med tverrlagte fløyer for endene. Saltak, sentral tårnoppbygging. Åpne verandaer løper langs midtbyggets 1. etasje. I 1. etasje er det satt inn glass. Verandaer finnes også i enden av sidefløyene og i gavler. Langs kjelleretasjen har også løpt søyler lik stolpene i verandaen. Hotellet ligger i et parkmessig behandlet område med en rekke interessante trær og busker. Det har umiddelbar kontakt med sjøen. På nordøstsiden er trebrygge, på sydsiden en flytebrygge.

Nordøstre del bygget i 1894, sydvestre i 1913. Byggherrer var Ole og Knut Kvikne. Arkitekt ukjent. Byggmester var i 1894 Audun Korsvold fra Eivindvik. Han planla også byggingen i 1913, men døde da grunnarbeidet var ferdig (1912). Jon Hove fra Vik overtok. Stilen er sveitserstil i sitt rikeste uttrykk. Til byggingen av delen fra 1913 ble benyttet materialer fra et eldre hotellbygg som ble revet. (Reist i 1890, - arkitekt F. W. Schiertz). En rekke ombygninger i hotellet er foretatt (1939, 1948, 1965, 1966, 1967, 1968 og 1973). Fasaden mot fjorden er imidlertid intakt, og de mindre endringer som er foretatt her er utført med pietet. Taket er tekket med skifer med unntak av nye arker som har papp. Bygningen er malt i gult og har detaljer i hvitt. Bevaringstilstanden er meget god. Godt vedlikeholdt.

Vernekategori:

Ingen tilbygg eller endringer må utføres uten tillatelse av antikvariske myndigheter. Man bør diskutere om det kunne løse seg

gjøre å frede selve fasaden mot fjorden. Denne har store estetiske kvaliteter, og må sies å være av nasjonal betydning i arkitekturhistorisk sammenheng.

Litteratur: Fridtjof Sælen: Kvikne's Hotell, Balholm, Bergen 1977.

Matr. nr. 10/85.

Ekspedisjonsbygning.

Post - og dampskipsekspedisjon - bygning i 2 1/2 etasje med tilbygget skur (opprinnelig fjøs) på nordvestsiden. Bygningen har enkel, rektangulær hovedform, - saltak, skuret, - pulttak.

Ekspedisjonsbygningen er bygget inn i bakken. Fra baksiden er det direkte inngang til 2. etasje. Her finnes også en liten bod inntil husveggen. Bygningen stammer fra perioden 1890 - 1900. Stilen er sen sveitserstil. Eksteriøret er intakt med unntak av noen mindre endringer. Døren helt mot sørøst på langsiden skal være innsatt senere. Taket er tekket med eternitt. Opprinnelig har bygningen hatt et ornamentert bord som har løpt langs hele mønet. Gavlene skal være toppet av spir (eller akroteriellignende) dekorasjon i sveitserstil. Disse detaljene sees på eldre fotografier og har vært malt i hvitt. Forøvrig er gavlen på nordvestsiden i dag forenklet (hanebjelkelignende ledd fjernet). Utformingen her har opprinnelig vært som på sørøstsiden. Bygningen er malt i engelskrødt, med listverk i hvitt. Alle forhold tatt i betraktning er bevaringstilstanden bra. Vedlikeholdet er heller dårlig.

Bygningen er foreslått revet til fordel for en rundkjøring i følge ISIS' soneplan for Balestrand 1982.

Vernekategori:

Bygningen bør bevares fordi den er en hjørnestein i det eldre bygningsmiljøet på kaien. Den ligger som den naturlige avslut -

ning på en bygningsrekke. Det er dessuten enkelt å gi den en ny funksjon. De dekorative detaljene som i dag er forsvunnet burde rekonstrueres.

Matr. nr. 10/22.

Bom - Bom.

Hus i 2 etasjer + loft. Bygningens opprinnelige funksjon er uklar. Trolig bygget for beboelse, i alle fall for 2. etasjes vedkommende. 1. etasje lenge brukt som frisørsalong (nå lager).

Enkel rektangulær hovedform, - saltak. Ligger med gavlen mot kaien. Glassveranda langs hele kortsidens 2. etasje. 1. etasje har inngang direkte fra kaien. Fra baksiden direkte inngang til 2. etasje. Ved bygningen ligger i dag et nedlagt offentlig toalett, - et særlig skjemmende naboskap. Bom - Bom's byggeår er ukjent, men trolig ligger det så sent som mellom 1910 - 20. Stilen er nærmest retardert sveitserstil. Om det er foretatt ombygginger er vanskelig å avgjøre. Taket er tekket med røde teglpanner. Huset er malt i brunrødt med en del listverk i hvitt og noe i blått. Den opprinnelige farven var en langt sterkere blåfarve enn den som nylig (1983) er benyttet. Bevaringstilstanden er god, og bygningen er relativt bra vedlikeholdt.

Vernekategori:

Ingen endringer eller tilbygg må gjøres uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Huset er en del av en viktig rekke med eldre bygninger og har Cooperhuset som nærmeste nabo.

Matr. nr. 10/22.

Cooper - huset.

Villa i 1 1/2 etasje. Rektangulær grunnplan, - saltak. Glassveranda løper langs hele fasaden (langside). Mot sørøst inntrukket veranda i gavlen. Opprinnelig skal det ned fra denne ha ført en vindeltrapp i tre.

Bygningen ligger på en høy mur hevet over veien langs kaien. Den har i dag svært lite rundt seg som kan kalles have. En murt

trapp med to pussede portstolper og haveport i tre nede, fører opp mot inngangen på sørøstsiden.

Byggeår er usikkert. Det er heller ikke avklart om byggherren var den engelske maleren A. H. Cooper. Stilen er dragestil. Bygningen er nær fullstendig intakt med unntak av den nevnte trappen som er fjernet på et tidlig tidspunkt, og et stort ateliervindu på nordvestsiden som kan sees på et mindre fotografi. Taket er tekket med teglpanner. Villaen er malt i engelskrødt og har detaljer i hvitt. Flatere ornamentale ledd, som f.eks. de som har balustres plass i rekkverk, er malt i gult. Total bevaringstilstand er spesielt god. Bra vedlikehold.

Vernekategori:

Bygningen foreslås fredet. Det med bakgrunn i dens særlige arkitektoniske kvaliteter og dens sjeldenhet som type. I forhold til samtidens norske villaarkitektur har den en heller original planløsning og hovedform. Det er den eneste villa i Balestrand med glassveranda i hele husets lengde, - et trekk som også i nasjonal sammenheng må betegnes som sjeldent. Vi har oss en eksponent for en internasjonal villatype som tydelig ikke har slått igjennom i Norge og derfor er dårlig representert her.

Bygningens interiør er delvis meget godt bevart, helt ned til detaljer som f.eks. original belysningsarmatur o.l..

Matr. nr. 10/166 - 170.

Nyere godsterminal. Særlig skjemmende.

Matr. nr. 10/22.

D. Kvikne. Butikk/Bokhandel.

Butikkbygg i to etasjer + loft. Grunnplan tilnærmet kvadratisk, - valmtak. Ligger på kaien med asfalt/betong på alle sider.

Bygningen i dens nåværende form må stamme fra 1920 årene. Stilen er nyklassisisme. Vinduer og inngangspartier er endret (særlig mot nordvest), men forøvrig er bygningen ganske intakt.

Huset skal på et visst tidspunkt ha vært utbygget til nåværende størrelse. Taket er tekket med skifer. Bygningen er malt i blekgult og har hvitt listverk. På sørvestsiden en blindet portal med frie, kannelerte søyler, - på nordøstsiden en mindre ark. (Denne hadde en funksjon før kaiutvidelsene).

Bevaringstilstanden er generelt god, men vedlikeholdet heller middels.

Vernekategori:

Ingen endringer bør foretas uten tillatelse fra antikvariske myndigheter. Bygningen er en viktig del av det eldre bygningsmiljøet på kaien. Det hadde forøvrig vært en fordel om forretningsskiltene ble skiftet ut slik at de harmonerte bedre med arkitekturen og omgivelsene.

Matr. nr. 10/23.

Ur og Optikk, P. A. Thue.

Urmakerverksted, 1 1/2 etasje med "kjeller" i form av naust. Bygningen har rektangulær hovedform og saltak. Den er forbundet med en bred trebro til veien mot sørvest. På denne trebroen står en eldre benk. Opprinnelig gikk sjøen helt inn til bygningen. Nøstet under ligger nå nede i en grop på grunn av senere utfyllinger. Det ser ikke ut til å være foretatt større endringer ved bygningen. En glassdør mot kaien står i dag uten funksjon. Panel med to forskjellige profileringer kan sees på bygningen. Naustet har stående panel. Taket er tekket med røde teglpanner. Bygningen er malt hvit med unntak av naustet som er lyst blått. Den generelle bevaringstilstanden er svært god, og bygningen er relativt bra vedlikeholdt.

Vernekategori:

Bygningen bør vernes da den har spesielle historiefortellende egenskaper. Ingen endringer må foretas uten godkjenning av antikvariske myndigheter. Arkitektonisk er bygningen upretensiøs, men den har en høyst original (og sjelden) løsning og viser en merkelig kombinasjon av funksjoner.

Matr. nr. 10/62.

Brødr. Offerdal L/L.

Butikk/bolighus i 2 1/2 etasje + loft og kjeller. Rektangulær grunnplan - halvvalmet tak. Ligger mot sørvest like i vei, vender nordøst mot kaien.

Byggeår er ukjent Etter stilen å dømme kan huset være oppført i tiden omkring 1920. Arkitekten er ikke kjent. Stilen er svakt jugendpreget, men har også trekk av klassisisme. I eksteriøret er få endringer foretatt; en butikkdør er skiftet, - et par vinduer har mistet noen sprosser.

Huset har liggende panel. Det er malt nærmest i lys beige, detaljer er mørkere. Kjellermuren er pusset. Taket er tekket med sorte stålpanner. Bevaringstilstanden virker noenlunde bra, godt vedlikeholdt.

Bygningen har stor betydning for Balestrand sentrums preg.

Matr. nr. 10/62.

Sjøbod. Ingen spesiell verneverdi. En viss miljøverdi, skjønt boden ligger meget isolert.

Matr. nr. 10/80.

Kafè; hus i sveitserstil, påbygget. Etter påbyggingen ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/86.

Nyere postkontor.

Matr. nr. 10/86 (?)

Butikk/bolighus. Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/136.

To hus, ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/110.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/152 - 153 - 154.

Samvirkelag, særlig skjønnende utforming.

Matr. nr. 10/63.

Butikk, "Mjølkeutsal". Hus i en enkel sveitserstil. Tross sin enkelhet har det stor miljøskapende effekt. En del av denne framkommer gjennom husets plassering og naturbakgrunn, samt bruken av skilt på fasaden.

Matr. nr. 10/158 (?)

Hus i empire med noen innslag av sveitserstil. Bygningen har verdi for omgivelsene, og er interessant utfra et antikvarisk synspunkt.

Matr. nr. 10/14 (?)

Mindre hus i en etasje med saltak. Er regnet for å være et av de eldste husene i Balestrand, mulig det eldste. Har utvilsomt antikvarisk interesse.

Lenger mot sørvest et hus i sveitserstil, - en viss miljøverdi.

Matr. nr. 10/66.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/15.

Ingen spesiell verneverdi, men har noe å si for sitt naboskap.

Matr. nr. 10/133.

To hus, ingen spesiell verneverdi. Husgruppen har imidlertid miljømessig betydning.

Matr. nr. 10/151.

Ingen spesiell verneverdi.

Matr. nr. 10/17.

Nye utleiehytter.

Matr. nr. 10/94.

Hus med preg av jugend. En viss arkitektonisk kvalitet, og noe verdi for omgivelsene.

Matr. nr. 10/81.

Heimdalstrand.

Villa i 1 etasje + loft og kjeller. Tilnærmet kvadratisk grunnplanplan, - saltak. Inntrukket veranda med trapp mot Esefjorden (nordsiden). På sørsiden overbygget inngangsparti. Ligger på en skrådende tomt. Mot veien en artistisk utformet port malt i flere farver. Øst for villaen ligger en liten bygning som brukes som galleri. Til eiendommen har det hørt brygge. Byggeåret er 1910 (ifølge innskrift). Byggherren var Emma Nordmann, som selv skal ha tegnet huset. Traskjæreren Ivar Høivik har skåret alle dekorative deler. Stilen er i detaljene en høyst personlig dragestil, men huset i sin hovedform minner mest om villaer i Tyskland/Sveits.

Villaen er bevart akkurat som den ble bygget. Interiørene står slik Emma Nordmann innredet dem. Huset er laftet og beiset i brunt. Vinduene er hvitmalt og har sjalusier. Taket er tekket med skifer. Forøvrig er bygningen påkostet en mengde utskårne detaljer, malt i forskjellige farver. På nordsiden finner man store billedfelt med skårne relifframstillinger. Vedlikeholdet er godt, men huset er angrepet av skadedyr. Bevaringstilstanden er meget god.

Vernekategori:

Bygningen bør fredes. I norsk villaarkitektur fra århundre - skiftet må den være sjelden som type. Den skiller seg også markant ut fra de øvrige villaer i Balestrand. Kunstner - (og

håndverksmessig) kvalitet preger hele bygningen. Særlig interiørene er av største verdi. Det må være en av de meget få kunstnervillaer fra begynnelsen av 1900 tallet som står intakt med fullt inventar. Fredningen burde også gjelde dette hvis det skulle ha noen hensikt. Faren er hva som kan skje når nåværende eier faller fra.

Tillegg: Utenfor registreringsområde: Korntørke, Tjugum.
Matr. nr.

Liten bygning til tørking av korn, 1 etasje. Rektangulær grunnplan, - saltak. Ligger inntil en fjellskrent. Byggeår ukjent. Bygningen er vanskelig å datere. Etter tømmerets behandling kan korntørken være bygget på 1700 tallet. Korntørken har torv på taket og umalte laftevegger. De øverste utstikkende laftehodene er mer enn dekorativt tilhugget. Bygningens tak er nylig skiftet. Sperrere, takbordene og torven er fornyet.

Bevaringstilstanden er god, men korntørken er alvorlig angrepet av skadedyr. Bygningen tjener enda sin opprinnelige funksjon, og har sin gamle innredning.

Vernekategori:

Bygningen må reddes fra skadedyrangrepet, og bør vernes. Ingen endringer må gjøres uten innhentet tillatelse fra antikvariske myndigheter. Korntørken er verdifull som et eksempel på en bruksbygning fra den gamle bondekulturen.

I tillegg kommer at den ligger meget idyllisk til, og hvert år oppdages av en rekke turister som betrakter den som et stykke "opprinnelig" norsk arkitektur.